

ชนิดของปูฟองน้ำที่พบบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลของจังหวัดชลบุรีและระยอง[†]

Species of Sponge Crabs Found Along the Coastal Areas of Chonburi and Rayong Provinces

นงนุช ตั้งเกริกโอฬาร

Nongnud Tangkrock-olan

ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอชลบุรี จังหวัดชลบุรี 20131

Department of Aquatic Science, Faculty of Science, Burapha University, Chon Buri, Chon Buri 20131, Thailand

*อีเมล: nongnud@buu.ac.th

บทคัดย่อ

ทำการศึกษาชนิดของปูฟองน้ำที่พบบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลของจังหวัดชลบุรีและระยอง ระหว่างเดือนตุลาคม 2563 ถึงเดือนมีนาคม 2565 พบปูฟองน้ำในวงศ์ Dromiidae ทั้งสิ้น 3 จีนัส 4 สปีชีส์ ได้แก่ *Conchoecetes atlas* (McLay & Naruse, 2019), *C. intermedius* Lewinsohn, 1984, *Lauridromia indica* (Gray, 1831) และ *Lewindromia unidentata* (Ruppell, 1830) พบว่า ปูฟองน้ำ *Conchoecetes atlas* (McLay & Naruse, 2019) ยังไม่เคยได้รับการบันทึกรายชื่อไว้ในประเทศไทย แต่พบชื่อพ้องคือ *Conchoecetes artificiosus* (Fabricius, 1791) (Naiyanetr, 2007; พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2556) ปูฟองน้ำ *Conchoecetes intermedius* Lewinsohn, 1984 เป็นปูฟองน้ำที่มีการบันทึกชื่อวิทยาศาสตร์ไว้แล้วก่อนหน้านี้ แต่ไม่มีภาพประกอบไว้ (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2558) พบชื่อพ้องคือ *C. andamanicus* Alcock, 1899 (Naiyanetr, 2007) ปูฟองน้ำ *Lauridromia indica* (Gray, 1831) เป็นปูฟองน้ำที่มีการบันทึกชื่อวิทยาศาสตร์ไว้แล้วก่อนหน้านี้ (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2556; 2558) พบชื่อพ้องคือ *Dromidiopsis cranioides* (De Man, 1888) (Naiyanetr, 2007) และปูฟองน้ำ *Lewindromia unidentata* (Ruppell, 1830) 2019 ยังไม่เคยได้รับการบันทึกรายชื่อไว้ในประเทศไทย แต่พบชื่อพ้องคือ *Dromidia unidentata* (Ruppell, 1830) (Naiyanetr, 2007) และ *Cryptodromidiopsis unidentata* (Ruppell, 1830) (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2556; 2558)

คำสำคัญ: ชนิด, ปูฟองน้ำ, พื้นที่ชายฝั่งทะเล, ชลบุรี ระยอง

Abstract

Species of Dromid crabs found along the coastal areas of Chonburi and Rayong Province were studied during October 2021 to March 2022. Three genera and four species of Dromiidae were found, i.e., *Conchoecetes atlas* (McLay & Naruse, 2019), *C. intermedius* Lewinsohn, 1984, *Lauridromia indica* (Gray, 1831) and *Lewindromia unidentata* (Ruppell, 1830). *Conchoecetes atlas* (McLay & Naruse, 2019) has never been recorded in Thailand but *Conchoecetes artificiosus* (Fabricius, 1791) was found to be its synonyme. The synonyme name of *Conchoecetes intermedius* Lewinsohn, 1984 was *C. andamanicus* Alcock, 1899. The synonyme name of *Lauridromia indica* (Gray, 1831) was *Dromidiopsis cranioides* (De Man, 1888). *Lewindromia unidentata* (Ruppell, 1830) has never been recorded in Thailand but *Dromidia unidentata* (Ruppell, 1830) and *Cryptodromidiopsis unidentata* (Ruppell, 1830) were found to be it synonymes.

Keywords: Species, Dromid crabs, Coastal areas, Chonburi, Rayong

บทนำ

ปูฟองน้ำ (sponge crabs) เป็นปูกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในวงศ์ Dromiidae เป็นปูที่มีขนาดเล็กถึงปานกลาง ชื่อปูฟองน้ำได้มาจาก การที่ปูชนิดนี้มีความสามารถในการดูดชิ้นส่วนจากฟองน้ำที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งชิ้นส่วนของฟองน้ำที่ถูกดูดออกมาจะมีขนาดและรูปร่างที่พอเหมาะสำหรับกระดองของปู ปูฟองน้ำจะใช้ก้ามหนีบจับชิ้นส่วนของฟองน้ำดังกล่าวมาติดไว้บนกระดอง ขาเดินสองคู่สุดท้ายของปูฟองน้ำมักมีขนาดเล็กกว่าขาเดินคู่อื่นๆ และมีลักษณะโค้งงอขึ้นวางพาดอยู่ทางด้านหลังของกระดองปู ขาเดินดังกล่าวมีส่วนช่วยยึดฟองน้ำให้ติดอยู่บนกระดองได้แน่นขึ้น ฟองน้ำที่ติดอยู่บนกระดองยังคงมีชีวิตและสามารถเจริญเติบโตไปพร้อมกับตัวปู และทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันอันตรายให้กับปูที่บ้าน

[†]การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงาน ชมรมคณะปฏิบัติงานวิทยาการ อพ.สธ. ครั้งที่ 10 (ระหว่างวันที่ 20 - 22 กันยายน 2565 ณ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์)

ปูในวงศ์ Dromiidae ที่พบทั่วโลกมีทั้งหมด 3 วงศ์ย่อย ได้แก่ วงศ์ย่อย Dromiinae De Haan, 1833 เป็นวงศ์ย่อยของปูฟองน้ำที่ใหญ่ที่สุด ประกอบด้วยสมาชิก 44 สกุล วงศ์ย่อย Hypoconchinae Guinot & Tavares, 2003 ประกอบด้วยสมาชิกเพียง 1 สกุล และวงศ์ย่อย Sphaerodromiinae Guinot & Tavares, 2003 ประกอบด้วยสมาชิก 3 สกุล สำหรับปูฟองน้ำที่พบเห็นและมีรายงานในเขตน่านน้ำไทย ส่วนใหญ่อยู่ในวงศ์ย่อย Dromiinae และจากตรวจสอบรายชื่อของปูฟองน้ำทั้งหมดที่พบในประเทศไทยตามบัญชีรายชื่อของปูฟองน้ำที่จัดทำโดย (Naiyanetr, 2007) พบปูฟองน้ำในวงศ์ย่อยดังกล่าว ทั้งสิ้น 6 สกุล 9 ชนิด ได้แก่ *Conchoecetes andamanicus* Alcock, 1899, *C. artificiosus* (Fabricius, 1791), *Cryptodromia canaliculata* Stimpson, 1858, *C. pileifera* Alcock, 1899, *Dromia dehaani* Rathbun, 1923, *D. dormia* (Linnaeus, 1763), *Dromidia unidentata* (Rappell, 1830) *Dromidiopsis cranioides* (De Man, 1888) และ *Lauridromia indica* (Gray, 1831) เฉพาะที่มีรายงานพบในอ่าวไทยมีทั้งสิ้น 5 ชนิดคือ *C. andamanicus*, *C. artificiosus*, *C. canaliculata*, *D. unidentata* และ *D. cranioides* นอกจากนี้ มีรายงานการศึกษาชนิดของปูฟองน้ำที่ได้จากอวนจมปูในเขตจังหวัดชลบุรี พบปูฟองน้ำ 3 ชนิดคือ *Conchoecetes intermedius* Lewinsohn, 1984 *Cryptodromiopsis unidentata* (Ruppell, 1830) และ *Lauridromia indica* (Gray, 1831) (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2558) และรายงานการศึกษาชนิดของปูที่ได้จากอวนจมปู จ. ระยอง พบปูฟองน้ำ 3 ชนิดคือ *Conchoecetes artificiosus* (Fabricius, 1791) *Cryptodromiopsis unidentata* (Ruppell, 1830) และ *Lauridromia indica* (Gray, 1831) (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2556) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานทางด้านอนุกรมวิธานของปูในกลุ่มปูฟองน้ำในต่างประเทศ พบว่า ชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟองน้ำบางชนิดที่รายงานไว้ในประเทศไทยในปัจจุบัน ไม่ถูกเป็นที่ยอมรับ (unaccepted) และสมควรได้รับการแก้ไขทบทวนชื่อวิทยาศาสตร์ใหม่ (Lewinsohn, 1979; McLay, 1993; McLay, 2001; McLay & Naruse, 2019)

การศึกษาชนิดของปูฟองน้ำที่พบบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลของจังหวัดชลบุรีและระยอง ในครั้งนี้ จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจ รวบรวม ข้อมูลชนิดและภาพของปูฟองน้ำที่พบในปัจจุบัน รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลทางอนุกรมวิธานของปูฟองน้ำเหล่านี้ ซึ่งปัจจุบัน ข้อมูลทางอนุกรมวิธานของปูฟองน้ำในกลุ่มนี้ที่ศึกษากันในต่างประเทศ ได้มีการตรวจสอบ ทบทวนแก้ไข และเปลี่ยนแปลงชื่อวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟองน้ำที่พบในประเทศไทย ยังขาดการศึกษา ทบทวนและตรวจสอบอย่างจริงจัง ชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟองน้ำบางชนิดอยู่ในสถานภาพที่ไม่ถูกเป็นที่ยอมรับ จึงสมควรมีการศึกษาเพื่อให้ข้อมูลทางอนุกรมวิธานของปูในกลุ่มปูฟองน้ำในประเทศไทยในปัจจุบันมีความถูกต้องมากที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมตัวอย่าง

ทำการรวบรวมข้อมูลและออกสำรวจตัวอย่างปูฟองน้ำจากสะพานปลา/ท่าเทียบเรือ และบริเวณหาดทราย/หาดหินตามแนวชายฝั่งทะเลในเขตจังหวัดชลบุรีและระยอง ตัวอย่างที่ได้ถูกนำมาถ่ายรูป และเก็บรักษาตัวอย่างไว้ในแอลกอฮอล์ 70 เปอร์เซ็นต์ จากนั้นนำมาจำแนกชนิด และตรวจสอบความถูกต้องของชื่อวิทยาศาสตร์

การจำแนกชนิดและตรวจสอบข้อมูลทางอนุกรมวิธาน

การจำแนกชนิดและจัดลำดับชั้นทางอนุกรมวิธานของปูฟองน้ำ อาศัยหนังสือบัญชีรายชื่อของคริสต์เขียนในประเทศไทย (Naiyanetr, 2007) และเอกสารงานวิจัยของ (Dai & Yang, 1991; Lewinsohn, 1979; McLay, 1993; McLay, 2001; McLay & Naruse, 2019; Ng et al., 2008; Sakai, 1976)

ผลและอภิปรายผล

จากการศึกษาชนิดของปูฟองน้ำ ที่พบบริเวณแนวชายฝั่งทะเลในเขตจังหวัดชลบุรีและระยอง พบปูฟองน้ำในวงศ์ Dromiidae ทั้งสิ้น 3 จินัส 4 สปีชีส์ ได้แก่ *Conchoecetes atlas* (McLay & Naruse, 2019), *C. intermedius* Lewinsohn, 1984, *Lauridromia indica* (Gray, 1831) และ *Lewindromia unidentata* (Ruppell, 1830) ในส่วนของรายละเอียดทางอนุกรมวิธานของปูฟองน้ำแต่ละชนิดมีดังนี้

Conchoecetes atlas (McLay & Naruse, 2019)

ชื่อสามัญ: Shell-carrying crab, sponge crab

ชื่อไทย: ปูฟองน้ำห้าเหลี่ยม

ชื่อพ้อง: *Conchoecetes artificiosus*-Stimpson 1858: 78; 1907, 180, pl. XXI, figure 5;-Rathbun 1910: 367 (part from Koh Samit);-Balss 1922: 110;-Sakai 1935: 34, text figure 3; 1936: 42, pl. 8 figure 2; 1965: 11, pl. 5, figure 3; 1976: 26, pl. 6, figure 2;-(Dai & Yang, 1991): 30, figure 10, pl. 2, figure 8;-(Ng et al., 2000): 156 (specimens from Honk Kong, Singapore and Thailand);-(Ng et al., 2001): 5 (list) (part);-(Naruse et al., 2014): 26, figure 2(a);-(Ng et al., 2017): 24. [Not *Conchoecetes artificiosus* (Fabricius, 1798)].

Conchoecetes artificiosus (Fabricius, 1791) (Naiyanetr, 2007; Wisespongpan, 2016)

ลักษณะเด่น: กระดองเป็นรูปห้าเหลี่ยม มีความกว้างมากกว่าความยาว ผิวด้านบนโค้งมนเล็กน้อย ผิวกระดองเรียบ กรือเป็นฟันสามแฉก (tridentate) ก้ามหนีบทั้งสองข้างมีขนาดใกล้เคียงกันและมีขนาดค่อนข้างใหญ่ ขาเดินคู่ที่ 4-5 ลดรูปและมีขนาดเล็กกว่าขาเดินคู่อื่นๆ ปลายขาเดินคู่ที่ 5 มีลักษณะเป็นขอเกี่ยว

ลวดลายสี: กระดอง ก้ามหนีบ และขาเดิน มีสีน้ำตาล ปลายก้ามหนีบมีสีแดงอมชมพู

ขนาด: ปูขนาดกลาง กระดองกว้างสุดประมาณ 40 มิลลิเมตร

แหล่งที่อยู่อาศัย: ชายฝั่งทะเลที่มีสภาพพื้นเป็นดินโคลน หรือโคลนปนทราย

การแพร่กระจาย: ญี่ปุ่น จีน ฮองกง ไต้หวัน กัมพูชา ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ไทย (อ่างศิลา หมู่เกาะแสมสาร เกาะจวง ชลบุรี; เกาะเสม็ด ระยอง)

ข้อสังเกต: ชื่อวิทยาศาสตร์เดิมของปูฟองน้ำชนิดนี้ ที่ใช้กันในประเทศ คือ *Conchoecetes artificiosus* Stimpson 1858 จนกระทั่งในปี 2019 ได้มีการศึกษาตรวจสอบข้อมูลทางอนุกรมวิธาน ชื่อวิทยาศาสตร์ของปูชนิดนี้จึงได้ถูกเปลี่ยนเป็น *Conchoecetes atlas* (McLay & Naruse, 2019) สำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน ยังไม่พบการบันทึกชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟองน้ำ *Conchoecetes atlas* (McLay & Naruse, 2019) อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลชื่อพ้อง *Conchoecetes artificiosus* ของปูฟองน้ำชนิดนี้ในประเทศ จึงสันนิษฐานว่า ชื่อปูฟองน้ำ *Conchoecetes artificiosus* (Fabricius, 1791) ที่พบกระจายอยู่ในเขตจังหวัดระยอง ดังแสดงในบัญชีรายชื่อของปูในหนังสือรายการตรวจสอบสัตว์ในกลุ่มครัสเตเชียนของ (Naiyanetr, 2007) น่าจะเป็นชื่อพ้องของปูฟองน้ำชนิดนี้ นอกจากนี้ การศึกษาชนิดของปูฟองน้ำที่ได้จากอวนจับปู จ. ระยอง ของ (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2556) มีรายชื่อปูฟองน้ำชนิด *Conchoecetes artificiosus* (Fabricius, 1791) แต่ไม่มีภาพประกอบไว้ จึงสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นชื่อพ้องกับปูฟองน้ำ *Conchoecetes atlas* (McLay & Naruse, 2019) ชนิดนี้เช่นกัน สำหรับปูฟองน้ำชนิด *Conchoecetes artificiosus* (Fabricius, 1791) นั้น จากการศึกษาเอกสารทางอนุกรมวิธานของต่างประเทศพบว่า มีแหล่งแพร่กระจายอยู่บริเวณ มหาสมุทรอินเดียฝั่งตะวันตก ตลอดแนวชายฝั่งของอินเดีย จากเมืองการาจีไปจนถึงเมืองกัลกัตตา ศรีลังกา ปากีสถาน อ่าวเปอร์เซีย และมาดากัสการ์ เท่านั้น ดังนั้นปูฟองน้ำชนิด *Conchoecetes artificiosus* (Fabricius, 1791) ที่มีรายงานพบในน่านน้ำของประเทศไทย ตามเอกสารงานวิจัยต่างๆ จึงสมควรได้รับการเปลี่ยนแปลงชื่อวิทยาศาสตร์ใหม่ โดยใช้ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Conchoecetes atlas* (McLay & Naruse, 2019)

Conchoecetes intermedius Lewinsohn, 1984

ชื่อสามัญ: Shell-carrying crab

ชื่อไทย: ปูฟองน้ำ

ชื่อพ้อง: *Conchoecetes intermedius* Lewinsohn 1984: 119, figures 4(a)-4(g) (type);-(Guinot & Tavares, 2000): 307, figures 4(e)-4(g); 2003, 54, figures 3(b)-3(c);-(Ng et al., 2000): 157, figure 1(c);-(Ng et al., 2001): 5;-(Cleva et al., 2007): 239, figure 7(a);-(Ahyong et al., 2009): 33, figures 9 and 10;-(Shen & Jeng, 2005): 18;-(Ng et al., 2017): 25;-(Ng et al., 2008): 33.

Conchoecetes artificiosus-Henderson, 1893: 407 (part); Rathbun 1910: 367 (part from Koh Chuen). [Not *Conchoecetes artificiosus* (Fabricius, 1798)].

Conchoecetes canaliculatus (Yang & Dai, 1994): 127, 145, figures 3(a)-3(f).

Conchoecetes andamanicus-Serène & Lohavanijaya 1973: 12, figures 1-4; pl. I, A-D. [Not *Conchoecetes andamanicus* Alcock, 1900]

Conchoecetes mutus-Sakai 1999: 14, pl. 4F. [Not *Cancer mutus* Linnaeus, 1758: 625, = *Tetralia muta* (Linnaeus, 1758) see (Castro et al., 2004)].

Conchoecetes sp.-Chang 1963: 6, pl. 1, figure 2

ลักษณะเด่น: กระดองเป็นรูปห้าเหลี่ยมเกือบวงกลม ผิวด้านบนโค้งนูนมาก มีความกว้างมากกว่าความยาวเล็กน้อย มีขนสั้นๆ ปกคลุมอยู่หนาแน่นบนกระดองมองดูคล้ายกำมะหยี่ กรีเป็นฟันสามแฉก (tridentate) ก้ามหนีบทั้งสองข้างมีขนาดใกล้เคียงกันและมีขนาดค่อนข้างใหญ่ ขาเดินคู่ที่ 4-5 มีขนาดลดรูป ปลายขาเดินคู่ที่ 5 มีลักษณะเป็นขอเกี่ยว

ลวดลายสี: กระดอง ก้ามหนีบ และขาเดิน มีสีน้ำตาล ปลายก้ามหนีบมีสีชมพู

ขนาด: ปูขนาดกลาง กระดองกว้างสุดประมาณ 50 มิลลิเมตร

แหล่งที่อยู่อาศัย: ชายฝั่งทะเลที่มีสภาพพื้นเป็นโคลนปนทราย และเปลือกหอย

การแพร่กระจาย: มาดากัสการ์ ศรีลังกา อินเดีย พม่า เวียดนาม จีน ไต้หวัน สิงคโปร์ ออสเตรเลียตะวันตกเฉียงเหนือ นิวกีนิ กัมพูชา ไทฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ไทย (หมู่เกาะแสมสาร เกาะจวง ชลบุรี; เกาะเสม็ด ระยอง)

ข้อสังเกต: ชื่อวิทยาศาสตร์ที่เป็นชื่อพ้องของปูฟองน้ำชนิดนี้ในต่างประเทศมีหลายชื่อได้แก่ *Conchoecetes intermedius*, *C. artificiosus*, *C. canaliculatus*, *C. andamanicus* และ *C. mutus* สำหรับประเทศไทย จากการศึกษาบัญชีรายชื่อของปูในหนังสือ รายการตรวจสอบสัตว์ในกลุ่มครัสเตเชียนของ (Naiyanetr, 2007) นั้น ไม่พบชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟองน้ำชนิดนี้ แต่พบชนิดของปูฟองน้ำในสกุล *Conchoecetes* สองชนิดคือ *C. artificiosus* (Fabricius, 1791) และ *C. andamanicus* Alcock, 1899 ซึ่ง *C. artificiosus* นั้น จากการศึกษาพบว่า เป็นชื่อพ้องกับปูฟองน้ำ *C. atlas* ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นปูฟองน้ำในสกุลนี้ที่เหลืออีกชนิดหนึ่งที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *C. andamanicus* ที่พบบริเวณอ่าวไทยและอันดามัน น่าจะเป็นชื่อพ้องของปูฟองน้ำ *C. intermedius* Lewinsohn, 1984 ทั้งนี้ จากการตรวจสอบเอกสารทางอนุกรมวิธานต่างประเทศหลายฉบับ ได้รับชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟองน้ำ *C. andamanicus* ที่พบบริเวณอ่าวไทย เป็นชื่อพ้องของปูฟองน้ำชนิดนี้ สำหรับ

การศึกษาชนิดของปูฟองน้ำที่ได้จากอวนจับปู จ. ชลบุรี ของ (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2558) พบว่า มีรายชื่อปูฟองน้ำชนิด *C. intermedius* แต่ไม่มีภาพประกอบไว้ จึงสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นชนิดเดียวกับปูฟองน้ำ *C. intermedius* ที่พบในการศึกษาครั้งนี้

Lauridromia indica (Gray, 1831)

ชื่อสามัญ: Cannonball sponge crab, Black spotted sponge crab

ชื่อไทย: ปูฟองน้ำเล็บแดง ปูฟองน้ำจุดดำ ปูคุณนายเล็บแดง

ชื่อพ้อง: *Dromia indica* Gray, 1831: 40. - Griffith & Pidgeon 1833: 296, crust. pl. 24, figure 2.

Dromia sp. - White 1847: 55.

Dromia gibbosa H. Milne Edwards, 1837: 175. - Alcock 1901: 75 (list). - Ihle 1913: 89 (list). *Dromia (Dromidia) orientalis* Miers, 1880: 370, l. 15, figures 1 and 2.

Dromidia cranioides De Man, 1888b: 208, pl. 14, figs 6-8. - Nobili 1903: 22. - Rathbun 1910: 366; 1911: 194.

Dromia cranioides - Alcock 1900: 138; 1901: 46, pl. 2, figure 5.

Dromidia indica - Alcock 1901: 76 (list). - Ihle 1913: 90 (list).

Dromidiopsis cranioides - Borradaile 1903: 299 (list). - Ihle 1913: 26, pl. 1, figure 4, text figure 8(a), 9, 18. - Sakai 1936: 12; 1976: 10, text figure 1. - Buitendijk 1950: 59. - Serène & Lohavanijaya 1973: 19, figures 8-16, pl. 2, B-D. - (Dai et al., 1981): 131, text figures 3 and 4, pl. 1, figure 2. - (Dai & Yang, 1991): 18, pl. 1(3), figure 4 (4-5).

Dromidia orientalis - Ihle 1913: 90 (list)

ลักษณะเด่น: กระดองมีความกว้างใกล้เคียงกับความยาว (มีความกว้างมากกว่าความยาวในปูเพศผู้ที่มีขนาดใหญ่) และมีรูปทรงกลม ผิวด้านบนโค้งนูนมาก มีความชันมากบริเวณหลังกรีและข้างขอบด้านข้างทางด้านหน้า (anterolateral margins) ผิวกระดองเรียบ มีขนสั้นๆ ปกคลุมอยู่หนาแน่นบนกระดองมองดูคล้ายกำมะหยี่ กรีเป็นฟันสามแฉก (tridentate) ก้ามหนีบเจริญดี ทั้งสองข้างมีขนาดใกล้เคียงกันและมีขนาดค่อนข้างใหญ่ในปูเพศผู้ ขาเดินคู่ที่ 4-5 มีขนาดลดรูป ปลายขาเดินคู่ที่ 5 มีลักษณะเป็นขอเกี่ยว

ลวดลายสี: กระดอง ก้ามหนีบ และขาเดิน มีสีน้ำตาล ปลายก้ามหนีบมีสีแดงอมชมพู

ขนาด: ปูขนาดกลาง กระดองกว้างสุดประมาณ 50 มิลลิเมตร

แหล่งที่อยู่อาศัย: ชายฝั่งทะเลที่มีสภาพพื้นเป็นโคลนปนทราย และเปลือกหอย

การแพร่กระจาย: มาดากัสการ์ ศรีลังกา อินเดีย พม่า เวียดนาม จีน ไต้หวัน สิงคโปร์ ออสเตรเลียตะวันตกเฉียงเหนือ นิวกีนิ กัมพูชา ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ไทย (หมู่เกาะแสมสาร ชลบุรี)

ข้อสังเกต: ชื่อวิทยาศาสตร์ที่เป็นชื่อพ้องของปูฟองน้ำชนิดนี้ในต่างประเทศมีหลายชื่อได้แก่ *Dromia gibbosa*, *D. (Dromidia) orientalis*, *D. cranioides*, *D. indica* และ *Dromidiopsis cranioides* สำหรับประเทศไทย จากการศึกษาบัญชีรายชื่อของปูในหนังสือรายการตรวจสอบสัตว์ในกลุ่มครัสเตเชียนของ (Naiyanetr, 2007) นั้น พบรายชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟองน้ำ *Lauridromia indica* แต่มีการแพร่กระจายเฉพาะบริเวณชายฝั่งอันดามัน และพบรายชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟอง *Dromidiopsis cranioides* ซึ่งพบบริเวณชายฝั่งอ่าวไทย โดยมีการกระจายอยู่หลายจังหวัด รวมทั้งจังหวัดชลบุรีและระยอง และจากข้อมูลอนุกรมวิธานในส่วนชื่อของปูชนิดนี้ พบว่า (Serène & Lohavanijaya,

1973) ได้จำแนกตัวอย่างปูชนิดนี้ที่เก็บรวบรวมจากทะเลจีนใต้และอ่าวไทยเป็นชนิด *Dromidiopsis cranioides* (De Man, 1888) ดังนั้น ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dromidiopsis cranioides* ในบัญชีรายชื่อของปูในหนังสือ รายการตรวจสอบสัตว์ในกลุ่มครัสเตเชียนของ (Naiyanetr, 2007) จึงเป็นชื่อพ้องของปูฟองน้ำ *Lauridromia indica* ที่พบในการศึกษาครั้งนี้ สำหรับการศึกษานิตของปูฟองน้ำที่ได้จากอวนจมปู จ. ระยอง ของ (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2556) และการศึกษาชนิดของปูฟองน้ำที่ได้จากอวนจมปู จ. ชลบุรี ของ (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2558) พบว่า มีรายชื่อปูฟองน้ำชนิด *Lauridromia indica* แต่ไม่มีภาพประกอบไว้ จึงสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นชนิดเดียวกับปูฟองน้ำ *Lauridromia indica* ที่พบในการศึกษาครั้งนี้

Lewindromia unidentata (Ruppell, 1830)

ชื่อสามัญ: Hairy sponge crab

ชื่อไทย: ปูฟองน้ำขน

ชื่อพ้อง: *Dromia unidentata* Ruppell, 1830.

Cryptodromia unilobota (Campbell & Stephenson, 1970)

Cryptodromia unidentata (Ruppell, 1830)

Dromia unidentata (Ruppell, 1830)

Dromidia unidentata (Ruppell, 1830)

Dromidia unidentata hawaiiensis (Edmondson, 1922)

ลักษณะเด่น: กระดองเป็นรูปห้าเหลี่ยม ผิวด้านบนโค้งนูนมาก มีความกว้างมากกว่าความยาว มีขนยาวปกคลุมอยู่หนาแน่นบนกระดองมองดูคล้ายเส้นผม ขอบด้านข้างทางส่วนหน้ามีฟันขนาดใกล้เคียงกัน 5-6 ซี่ ก้ามหนีบมีขนาดเล็ก ขาเดิน 2 คู่หลังมีขนาดลดรูป

ลวดลายสี: กระดอง ก้ามหนีบ และขาเดิน มีสีน้ำตาลออกเหลือง ส่วนปลายของก้ามหนีบมีสีขาว

ขนาด: ปูขนาดเล็ก กระดองกว้างสุดประมาณ 20 มิลลิเมตร

แหล่งที่อยู่อาศัย: ชายฝั่งทะเลที่มีสภาพพื้นเป็นโคลนปนทราย และเปลือกหอย

การแพร่กระจาย: มาดากัสการ์ ศรีลังกา อินเดีย พม่า เวียดนาม จีน ไต้หวัน สิงคโปร์ ออสเตรเลียตะวันตกเฉียงเหนือ นิวกีนิ กัมพูชา ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ไทย (หมู่เกาะสมสาร ชลบุรี)

ข้อวิจารณ์: ชื่อวิทยาศาสตร์ที่เป็นชื่อพ้องของปูฟองน้ำชนิดนี้ในต่างประเทศมีหลายชื่อได้แก่ *Dromia unidentata* (Ruppell, 1830). *Cryptodromia unilobota* (Campbell & Stephenson, 1970) *Cryptodromia unidentata* (Ruppell, 1830) *Dromia unidentata* (Ruppell, 1830) *Dromidia unidentata* (Ruppell, 1830) และ *Dromidia unidentata hawaiiensis* (Edmondson, 1922) สำหรับประเทศไทย จากการศึกษานิตของปูในหนังสือ รายการตรวจสอบสัตว์ในกลุ่มครัสเตเชียนของ (Naiyanetr, 2007) นั้น ไม่พบรายชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟองน้ำ *Lewindromia unidentata* (Ruppell, 1830) อย่างไรก็ตาม พบชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟองน้ำชนิด *Dromidia unidentata* (Ruppell, 1830) ซึ่งมีตัวอย่างแพร่กระจายอยู่ในจังหวัดชลบุรีและระยอง ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่า ชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟองน้ำ *Dromidia unidentata* (Ruppell, 1830) ที่พบอยู่ในหนังสือ รายการตรวจสอบสัตว์ในกลุ่มครัสเตเชียนของ (Naiyanetr, 2007) นั้น น่าจะเป็นชื่อพ้องของปูฟองน้ำที่พบในการศึกษาครั้งนี้ สำหรับการศึกษานิตของปูฟองน้ำที่ได้จากอวนจมปู จ. ระยอง ของ (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2556) และการศึกษาชนิดของปูฟองน้ำที่ได้จากอวนจมปู จ. ชลบุรี ของ (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2558) นั้น ไม่พบว่ามี

รายชื่อปูฟองน้ำชนิด *Lewindromia unidentata* (Ruppell, 1830) แต่พบชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟองน้ำชนิด *Cryptodromidiopsis unidentata* (Ruppell, 1830) ซึ่งไม่มีภาพประกอบ ดังนั้น จึงสันนิษฐานว่า ชื่อวิทยาศาสตร์ของปูฟองน้ำ *Cryptodromidiopsis unidentata* (Ruppell, 1830) ที่พบในจังหวัดชลบุรี (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2558) และระยอง (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2556) น่าจะเป็นชื่อพ้อง กับปูฟองน้ำที่พบในการศึกษาค้างนี้

สรุปผล

ปูในวงศ์ Dromiidae หรือกลุ่มปูฟองน้ำ ที่พบบริเวณแนวชายฝั่งของจังหวัดชลบุรีและระยอง มีทั้งสิ้น 3 สกุล 4 ชนิด คือ *Conchoecetes atlas* (McLay & Naruse, 2019), *C. intermedius* Lewinsohn, 1984, *Lauridromia indica* (Gray, 1831) และ *Lewindromia unidentata* (Ruppell, 1830) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ปูฟองน้ำ *Conchoecetes atlas* (McLay & Naruse, 2019) พบตัวอย่างได้ที่อ่างศิลา หมู่เกาะแสมสาร เกาะจวง จังหวัดชลบุรี และ เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เป็นปูฟองน้ำชนิดใหม่ของโลกเมื่อปี 2019 และจากการตรวจสอบข้อมูลทางอนุกรมวิธานของปูฟองน้ำในประเทศไทย พบว่า ปูฟองน้ำชนิดนี้ยังไม่เคยได้รับการบันทึกรายชื่อไว้ (new record) อย่างไรก็ตาม ปูฟองน้ำชนิดนี้ได้ถูกศึกษาชนิดไว้ก่อนหน้านี้แล้ว โดยมีชื่อวิทยาศาสตร์ที่เป็นชื่อพ้องว่า *Conchoecetes artificiosus* (Fabricius, 1791) (Naiyanetr, 2007; พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2556) ดังนั้นปูฟองน้ำชนิด *Conchoecetes artificiosus* (Fabricius, 1791) ที่มีรายงานพบในน่านน้ำของประเทศไทย ตามเอกสารงานวิจัยต่างๆ จึงสมควรได้รับการเปลี่ยนแปลงชื่อวิทยาศาสตร์ใหม่ โดยใช้ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Conchoecetes atlas* (McLay & Naruse, 2019)

2) ปูฟองน้ำ *Conchoecetes intermedius* Lewinsohn, 1984 พบตัวอย่างได้ที่ หมู่เกาะแสมสาร เกาะจวง จังหวัดชลบุรี และเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เป็นปูฟองน้ำที่มีการบันทึกชื่อวิทยาศาสตร์ไว้แล้วก่อนหน้านี้ โดยพบตัวอย่างที่จังหวัดชลบุรี แต่ไม่มีภาพประกอบไว้ (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2558) และจากการตรวจสอบข้อมูลในบัญชีรายชื่อของปูในหนังสือ รายการตรวจสอบสัตว์ในกลุ่มครัสเตเชียนของ (Naiyanetr, 2007) นั้น พบว่า *C. andamanicus* Alcock, 1899 น่าจะเป็นชื่อพ้องของปูฟองน้ำ *C. intermedius* ที่พบในการศึกษาค้างนี้

3) ปูฟองน้ำ *Lauridromia indica* (Gray, 1831) พบตัวอย่างได้ที่ หมู่เกาะแสมสาร จังหวัดชลบุรี เป็นปูฟองน้ำที่มีการบันทึกชื่อวิทยาศาสตร์ไว้แล้วก่อนหน้านี้ โดยพบตัวอย่างที่จังหวัดชลบุรี (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2558) และจังหวัดระยอง (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2556) และพบว่า *Dromidiopsis cranioides* (De Man, 1888) ที่พบในหนังสือ รายการตรวจสอบสัตว์ในกลุ่มครัสเตเชียนของ (Naiyanetr, 2007) นั้นน่าจะเป็นชื่อพ้องของปูฟองน้ำ *Lauridromia indica* ที่พบในการศึกษาค้างนี้

4) ปูฟองน้ำ *Lewindromia unidentata* (Ruppell, 1830) พบตัวอย่างได้ที่ หมู่เกาะแสมสาร จังหวัดชลบุรี จากการตรวจสอบข้อมูลทางอนุกรมวิธานของปูฟองน้ำในประเทศไทย พบว่า ปูฟองน้ำชนิดนี้ยังไม่เคยได้รับการบันทึกรายชื่อไว้ (new record) อย่างไรก็ตาม ปูฟองน้ำชนิดนี้ได้ถูกศึกษาชนิดไว้ก่อนหน้านี้แล้ว โดยมีชื่อวิทยาศาสตร์ที่เป็นชื่อพ้องว่า *Dromidia unidentata* (Ruppell, 1830) (Naiyanetr, 2007) และ *Cryptodromidiopsis unidentata* (Ruppell, 1830) (พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์ และคณะ, 2556; 2558)

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาและตรวจสอบข้อมูลทางอนุกรมวิธานของปูในกลุ่มอื่น ๆ ที่พบในประเทศไทยเช่นเดียวกับปูฟองน้ำ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง ฐานข้อมูลทรัพยากรกุ้ง กั้ง และปู ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยผ่านกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565 งบประมาณด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ประเภท Basic Research Fund มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

บรรณานุกรม

พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์, กมลชนก วงศ์อิสกรกุล, วชิระ ใจงาม, และ กนกวรรณ ขาวดอน. (2558). ความหลากหลายทางชีวภาพของปูจากอวนจมปู จ.ชลบุรี. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
พันธุ์ทิพย์ วิเศษพงษ์พันธุ์, ธนิษฐา ศิริวิรินทร์, วชิระ ใจงาม, กฤษณสรณ์ อินทร์บำรุง, และ วีระพงษ์ ศรีโสมงาม. (2556). ความหลากหลายทางชีวภาพของปูจากอวนจมปู จ.ระยอง. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Dai, A., & Yang, S. (1991). *Crabs of the China Seas*. Berlin, Germany: Springer-Verlag.

- Lewinsohn, C. (1979). Researches on the coast of Somalia. the shore and the dune of sar uanle. *Monitore Zoologico Italiano. Supplemento*, 12(1), 1-15.
- McLay, C. L. (1993). Crustacea decapoda: The sponge crabs (Dromiidae) of New Caledonia and the Philippines with a review of the genera. *Resultats des Campagnes Musorstom*, 10, 111-251.
- McLay, C. L. (2001). Dynomenidae and Dromiidae (Decapoda, Brachyura) from Guam, Philippine Islands, Tonga and Samoa. *Zoosystema*, 23(4), 807-856.
- McLay, C. L., and Naruse, T. (2019). Revision of the shell-carrying crab genus *Conchoecetes* Stimpson, 1858 (Crustacea: Brachyura: Dromiidae). *Zootaxa*, 4706(1), 1-47.
- Naiyanetr, P. (2007). *Checklist of crustacean fauna in Thailand: Decapoda, Stomatopoda, Anostraca, Myodocopa and Isopoda / Compiled by Phaibul Naiyanetr*. Bangkok, Thailand: Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning.
- Ng, P. K. L., Guinot, D., & Davie, P. J. F. (2008). Systema Brachyurorum: Part I. an annotated checklist of extant Brachyuran crabs of the world. *The Raffles Bulletin of Zoology*, 17, 1-296.
- Sakai, T. (1976). *Crabs of Japan and adjacent Seas*. Tokyo, Japan: Kodansha Ltd Tokyo Japan.